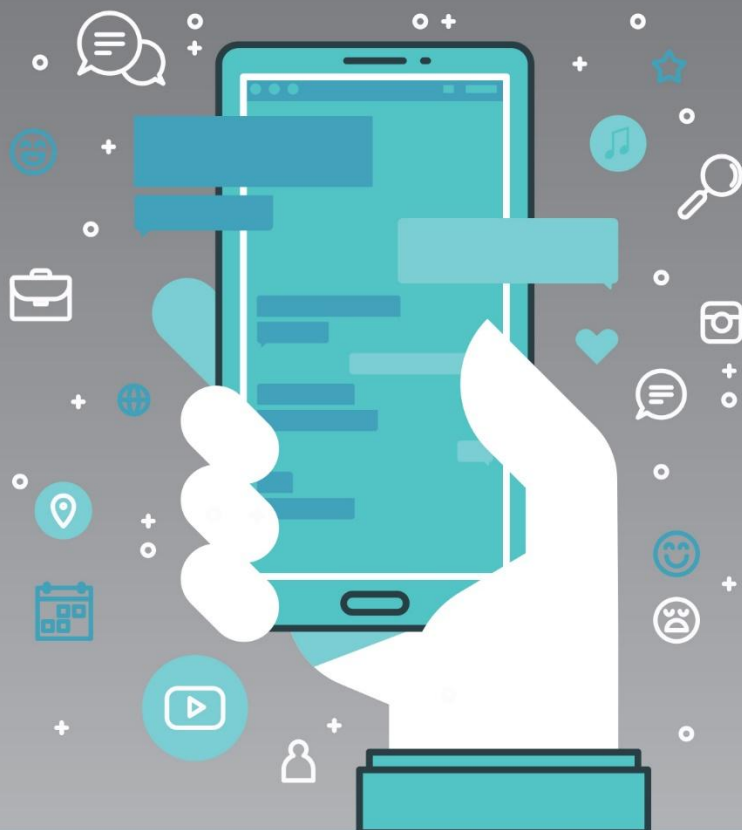

سلسله مباحث تنظیم الگوی مصرف پیام‌رسان‌های اجتماعی

تلگرام؛ آشوب‌های اجتماعی، خشونت و تروریسم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

مقدمه	۱
نقش آفرینی شبکه‌های اجتماعی در آشوب‌های اجتماعی	۲
چیستی پدیده تروریسم و ارتباط آن با شبکه‌های اجتماعی مجازی	۴
هماهنگی حملات تروریستی در تلگرام و واکنش دولت‌ها.....	۷
نقش مدیر تلگرام در کودتای ۲۰۱۴ اوکراین	۱۱
تلگرام و اغتشاشات دی ۱۳۹۶	۱۲
چرخش تلگرام: از دامن‌زدن به آشوب‌های اجتماعی تا «خانه امن مجرمان».....	۱۷
دلایل جذابیت تلگرام برای گروه‌های تبه‌کاری	۱۸
جمع‌بندی.....	۲۳

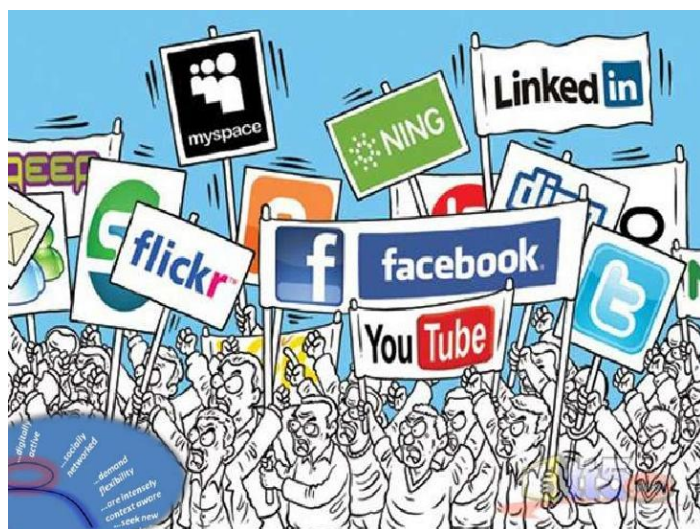
مقدمه

گزارش حاضر نشان می‌دهد که نرم‌افزار پیام‌رسان تلگرام می‌تواند در رابطه با آشوب‌های اجتماعی در سطح کشورهای مختلف، اقدامات تروریستی و همچنین فعالیت‌های تبهکارانه نقش محوری داشته باشد و در موارد متنوعی این نقش را ایفا کرده است. بدین منظور ابتدا نقش‌آفرینی فضای مجازی را در آشوب‌های اجتماعی مرور کرده و به طور خاص مثال فتنه ۸۸ را در کشورمان در نظر می‌گیریم. سپس چیرستی پدیده تروریسم را مرور کرده و ارتباط آن را با شبکه‌های اجتماعی مجازی مطالعه می‌کنیم. یکی از ابزارهای فضای مجازی، نرم‌افزار پیام‌رسان تلگرام است که در ادامه به بررسی نمونه‌هایی از هماهنگی حملات تروریستی را در تلگرام و واکنش دولت‌ها به آن می‌پردازیم. کودتای ۲۰۱۴ اوکراین اولین مورد مهمی است که مدیر کنونی تلگرام در آن نقش‌آفرینی کرده است. پس از مرور این نقش‌آفرینی به بررسی رابطه تلگرام و اغتشاشات دی ۱۳۹۶، خصوصاً کانال تلگرامی آمدنیوز می‌پردازیم. البته کارکرد تلگرام از دامن‌زدن به آشوب‌های اجتماعی فراتر رفته و تبدیل به بستر اقدامات تروریستی شده است. در پایان این جزوه به واکاوی این موضوع می‌پردازیم که چرا تلگرام برای گروه‌های تبهکاری اینچنین جذاب است.

نقش آفرینی شبکه های اجتماعی در آشوب های اجتماعی

شبکه های اجتماعی فضای مجازی در دهه اخیر به یکی از عوامل اصلی نقش آفرین در آشوب های اجتماعی بدل شده است. این پدیده در ایران برای نخستین بار در فتنه ۸۸ پررنگ شد که بخش های مهمی از کشور برای چند ماه به صحنه اغتشاش و ناآرامی بدل شد. آشوبگران با استفاده از فضای مجازی، شبکه های اجتماعی مانند فیس بوک و میکرو بلاگ ها خصوصاً توئیتر به دامن زدن به اتفاقات و خبر سازی ها و مهندسی وقایع می پرداختند.

در ماجرای فتنه ۸۸ و انعکاس اخبار آن در فضای مجازی، دشمنان با استفاده از پروژه شهید سازی در جریان های مختلف از جمله کشته شدن ندا آقا سلطان به دنبال درگیر کردن عواطف مردمی در شبکه های اجتماعی بودند و بسیاری هم از خود نپرسیدند که چگونه این واقعه از سه زوایه و با دوربین های فیلم برداری پیشرفته تصویر برداری شده است؟ و برخی هیچ گاه از خود نپرسیدند آیا جریان کشته شدن ندا آقا سلطان سناریوی شکل گرفته از سوی خود دشمنان نبود؟ اما هر چه بود شبکه یوتیوب که یک شبکه اجتماعی

ویدئو محور است، فیلم کشته شدن ندا آقا سلطان را پخش کرد و این فیلم در این شبکه در مدت کوتاهی بارها دیده شد. این واقعه به وضوح نشان می دهد که شبکه های اجتماعی مستقیماً در اغتشاشات ایران نقش داشتند.

در این میان توئیتر یکی از مؤثرترین ابزار های فضای مجازی بود که در خدمت فتنه ۸۸ درآمد. دشمن با استفاده از این

شبکه توانست در آن زمان یک پیام دروغ را به سرعت به تعداد زیادی از فعالان برساند و با آن پیام دروغ مردم را تحریک کند. آنها با استفاده از توئیتر، با قراردادن حرف های خود در قالب پیام های مردمی درباره نحوه مخالفت با نظام به عناصر جنبش های مخالف نظام خط دهی می کردند و با دروغ های خود مردم را به صورت هماهنگ علیه نظام اسلامی می شوراندند و تظاهرات های خیابانی علیه نظام را سازماندهی می کردند. این روند تا حدی مؤثر بود که هیلاری کلینتون، وزیر وقت امور خارجه آمریکا، بعدها به حمایت پشت پرده از شبکه های اجتماعی در جریان فتنه ۸۸ اعتراف کرد و در اظهاراتش گفت: ما خیلی کارها از بیرون انجام دادیم؛ مثلاً به توئیتر گفتیم تعمیراتش را به تعویق بیندازد تا مردم بتوانند ارتباطشان را با خارج از ایران حفظ کنند.

در ایران برای نخستین بار در فتنه ۸۸ بود که شبکه های اجتماعی فضای مجازی مانند فیس بوک و توئیتر به یکی از عوامل اصلی نقش آفرین در آشوب های اجتماعی بدل شدند.

هیلاری کلینتون، وزیر امور خارجه وقت آمریکا، در گفتگو با CNN راجع به فتنه ۸۸- آگوست ۲۰۰۹^۱

... behind the scenes, we were doing a lot, as you know. One of our young people in the State Department got twittered, you know, "Keep going," despite the fact that they had planned for a technical shutdown. ...

... می‌دانید که کارهای زیادی در پشت صحنه انجام می‌دادیم. یکی از همکاران جوان ما در وزارت امور خارجه آمریکا، توئیتر را واداشت که به فعالیت‌شان ادامه دهند، علی‌رغم اینکه برنامه داشتند سرویس‌های خود را برای به‌روزرسانی فنی معلق کنند. ...

البته نقش آفرینی سیاسی شبکه‌های اجتماعی مجازی منحصر به ایران نماند. از اواخر سال ۲۰۰۹ و در سال ۲۰۱۰، جنبش‌های عربی-اسلامی در کشورهای مسلمان توسط توئیتر و فیس بوک جان گرفت و به راه افتاد و این مسئله تا جایی پیش رفت که جنبش فیس بوکی مردم مصر برای براندازی دیکتاتور کشورشان آمریکایی‌ها را نیز غافلگیر کرده بود.

در حال حاضر جنبش‌سازی در فضای مجازی پدیده‌ای رایج است که ابعاد آن شامل دامن زدن به اعتراضات، تهییج افکار عمومی و به این ترتیب ایجاد، گسترش و انعکاس ناآرامی‌های اجتماعی است. به این ترتیب نقش ابزارهای مجازی بسیار فراتر از اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی رفته است.

^۱ منبع: <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/0908/09/fzgps.01.html>

چیستی پدیده تروریسم و ارتباط آن با شبکه‌های اجتماعی مجازی^۲

تروریسم عبارت است از کاربرد سیستماتیک ارباب یا خشونت پیش‌بینی‌ناپذیر بر ضد حکومت‌ها، مردمان یا افراد برای دستیابی به یک هدف سیاسی. محورهای اصلی تروریسم عبارت‌اند از اینکه اولاً، تروریسم یک پدیده کاملاً سیاسی است؛ ثانیاً، تروریسم همراه با خشونت یا تهدید به خشونت است؛ ثالثاً، تروریسم دارای عقلانیت سودمحور است؛ رابعاً، تروریسم یک پدیده معنادار و حامل پیامی است. معنا یا پیام آن، این است که یک تروریست در طرح خواسته‌های خود و در رسیدن به هدف خود و در

تروریسم عبارت است از کاربرد سیستماتیک ارباب یا خشونت پیش‌بینی‌ناپذیر بر ضد حکومت‌ها، مردمان یا افراد برای دستیابی به یک هدف سیاسی.

رساندن مقصود و منظور خود به طرف‌های مقابل (که عمدتاً دولت‌ها هستند) به دلیل شرایط حاکم بر وضعیت موجود از راه‌هایی از جمله گفتگو و مذاکره در مانده است و به نظر خودش به منظور حفظ بقاء خودش به آخرین راه حل یعنی «ترور» دست زده است.

خشونت پدیده‌ای است که بشر در سراسر تاریخ زندگی خود با آن مواجه بوده است. تروریسم به عنوان وجهی از خشونت هم در تاریخ کشورهای غرب و هم در کشورهای شرقی، مدام اتفاق افتاده است. در تئوریزه کردن پدیده تروریسم، به لحاظ عینیت تاریخی، با تسامح می‌توان گفت در هر کدام از دوره‌های تاریخی خاص، تروریسم شکل خاصی به خود گرفته است، هر چند هر کدام از آن اشکال جای بحث، بررسی و نقد دارند. از این حیث، می‌توان تروریسم را به ترتیب فرایند تاریخی به چند نوع تقسیم‌بندی کرد:

۱. تروریسم پیشامدرن (سنتی). تروریسم یک پدیده سیاسی است. در روزگار قدیم به اقتضاء نوع سیستم‌های سیاسی حاکم در جوامع، تروریسم ابعادی گسترده نداشت و صرفاً در درون دایره محدود قدرت سیاسی که منفک از جامعه بود و بیشتر از طریق صاحبان قدرت سیاسی علیه یکدیگر، به کار گرفته می‌شد. در نتیجه در نظام سنتی، پدیده تروریسم بیشتر در بیرون از بطن غیرسیاسی جامعه اتفاق می‌افتاد و پای مردم عادی به وسط ماجراهای مربوط به تروریسم کشیده نمی‌شد. ترور سیاسی در دوران قدیم و حتی در دوران حکومت‌های مطلقه در اروپا نسبت به دوران معاصر، پدیده نسبتاً نادری بوده است. اما در دوران معاصر این پدیده شدیداً گسترش یافته است.

^۲ تحلیل‌های نظری این بخش بر اساس بازخوانی دو پژوهش ذیل شکل گرفته است:

https://jppq.ut.ac.ir/article_27332.html

داود فیرحی؛ صمد ظهیری؛ «تروریسم: تعریف، تاریخچه و رهیافت‌های موجود در تحلیل پدیده تروریسم»؛ فصلنامه سیاست (مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران)، دوره ۳۸، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۷.

http://qjpl.atu.ac.ir/article_2533.html

بهنام بهاری؛ مهدی بخشی شیخ احمد؛ «چیستی تروریسم جدید و ویژگی‌های آن»؛ نشریه پژوهش حقوق عمومی (دانشگاه علامه طباطبائی)، دوره ۱۱، شماره ۲۷، زمستان ۱۳۸۸، صفحه ۱-۲۰.

۲. تروریسم مدرن. با تحول نظام‌های سیاسی از سیستم اعمال قدرت اقتدارگرایانه به سیستم اعمال قدرت دموکراتیک، مردم تحت عنوان «ملت» (nation) یکی از بازیگران عرصه قدرت سیاسی شدند و در انتقال قدرت در فرآیندهای سیاسی نقش ایفا کردند. با وجود اینکه پدیده تروریسم به عنوان یک پدیده سیاسی، متفاوت از سایر پدیده‌های سیاسی مانند جنگ، شورش، کودتا و ... همچنان در تاریخ سیاسی کشورها همانطور که قبلاً بود، مرتباً اتفاق افتاده و می‌افتد، اما با سرعت گرفتن روند دموکراتیزاسیون جوامع و کشورها، این پدیده سیستماتیک‌تر شده و دامنه آن نیز گسترش پیدا کرده است و مردم عادی جامعه را نیز در بر گرفته است. مشخصه تروریسم در دوران مدرن، کشیده شدن مردم به صحنه جنگ قدرت و استفاده از مردم در اتخاذ راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم برای کسب قدرت و امتیاز است. در نهایت تروریسم مدرن، انجام اقدامات تروریستی نه تنها در دایره محدود مقامات دولتی به منظور بدست آوردن قدرت و امتیازات سیاسی بلکه در سرتاسر یک سیستم دموکراتیک و عمدتاً با استفاده از دو ابزار رسانه‌های گروهی و تبلیغات است.

۳. تروریسم پسامدرن. تروریسم پسامدرن در واقع تعمیق و پیچیده شدن رویدادهای تروریستی در جوامع است. به این معنا که همچنان شکل پیشامدرن و مدرن حرکت‌های تروریستی در جوامع ادامه پیدا کرده‌اند و ادامه خواهند یافت. در عین حال لایه دیگری از لایه‌های مختلف اجتماعی درگیر این پدیده شده است. در جهان امروز به دلیل توسعه ارتباطات و تبادل اطلاعات، مرزهای ملی کشورها درنور دیده شده‌اند. سازمان‌ها و نهادهای فراملی و فروملی قدرت بیشتری یافته‌اند و به همان میزان حوزه اقتدار دولت‌های ملی کاهش یافته است. در نتیجه فضا برای ظهور سازمان‌ها و گروه‌های خصوصی باز شده است. «جهانی شدن» نیز فرصت‌ها را بر تروریستها برای رسیدن به اهداف خود فراهم کرده است. آنها بطور سری و به دور از چشم مردم و دولت‌ها می‌توانند تأسیس و ادامه حیات دهند و حتی تروریست‌ها از طرقی غیر از راه کشتن آدمها به اهداف خود می‌رسند.

۴. تروریسم مجازی (سایبرتروریسم Cyberterrorism). دنیای امروز، دنیای رسانه‌ها و رایانه‌هاست. ملتها و ساختارهای حیاتی آنها هر روز بیش از پیش، به شبکه‌های رایانه‌ای وابسته می‌شوند و هیچ جامعه یا گروهی نمی‌تواند بدون دسترسی به رایانه‌ها، همپای جوامع دیگر پیشرفت کند. مردم حتی در زندگی روزمره خود با استفاده از رسانه‌ها و رایانه‌ها، نیازهای حیاتی-زیستی خود را برآورده می‌کنند، با همدیگر اطلاعات رد و بدل می‌کنند، منفعت کسب می‌کنند، تجارت می‌کنند و ... اما همانقدر که رایانه‌ها در رفاه و کاهش رنج مردم در زندگی‌شان، مثبت و کارگر هستند، همانقدر هم زمینه‌ای برای اقدامات تروریستی ویرانگر هستند که به آن «تروریسم مجازی» می‌گویند. بدین ترتیب تروریسم مجازی عبارت است از «بهره‌گیری از اینترنت و شبکه‌های رایانه‌ای و امکاناتی که این شبکه‌ها پدید می‌آورند با هدف نابود ساختن ساختارهای زیربنایی یک جامعه مانند انرژی، حمل و نقل، فعالیتهای دولتی و تأثیر گذاشتن بر یک دولت، شهروندان، گروه‌ها و ...».

تروریسم به ترتیب فرایند تاریخی به چهار نوع تقسیم‌بندی می‌شود: تروریسم پیشامدرن (سنتی)، تروریسم مدرن، تروریسم پسامدرن، و تروریسم مجازی (سایبر تروریسم). قسمی از تروریسم که شبکه‌های اجتماعی در آن نقش برجسته‌ای ایفا می‌کنند تروریسم پسامدرن است.

قسمی از تروریسم که شبکه‌های اجتماعی در آن نقش برجسته‌ای ایفا می‌کنند تروریسم پسامدرن است. در جهان امروز، پدیده سیاسی تروریسم به عنوان عامل محرکه تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ...، جایگزین پدیده‌های سیاسی شناخته شده مثل انقلاب‌ها، جنگ‌ها (جنگ‌های تمام‌عیار دو یا چند واحد سیاسی با هویت مشخص در قالب دولت‌های ملی)، کودتاها، شورش‌ها و ... شده است و زندگی سیاسی در سطوح مختلف آن (گروه‌های سیاسی زیر ملی، و ملی و بین‌المللی) را به چالش کشیده است. لذا به همین نسبت نقش شبکه‌های اجتماعی نیز مهم شده است.

یکی از نمونه‌های شاخص در این زمینه، حمله تروریستی پاریس در نوامبر سال ۲۰۱۵ است که ۱۲۷ کشته و بیش از ۳۰۰ مجروح بر جای گذاشت. با توجه به تبحر و خبرگی سازمان‌های اطلاعاتی اروپایی، وقوع چنین حمله‌ای با این حجم از تلفات شگفتی‌آور است. به راستی تروریست‌ها هماهنگی‌های خود را برای انجام عملیات چگونه سامان دادند؟

یکی از تحلیل‌ها درباره چگونگی هماهنگی این حمله تروریستی که در پایگاه معتبر فوربز (Forbes) منتشر شده^۳ بیان می‌دارد که احتمال می‌رود برای این کار از پلی‌استیشن چهار (به انگلیسی: PlayStation 4) استفاده شده باشد. PlayStation 4 (به‌طور مختصر پی‌اس ۴ [PS4]) نام یک کنسول بازی ویدئویی خانگی از نسل هشتم است که از سوی شرکت سونی اینتراکتیو انترتینمنت در سال ۲۰۱۳ عرضه شده است. این کنسول در زمینه قابلیت‌های آنلاین ویژگی‌های جدیدی از جمله امکان بازی کردن در حین دانلود بازی، قابلیت اشتراک‌گذاری فراوان، قابلیت مشاهده بازی در حال انجام توسط دیگران و به دست گرفتن کنترل بازی دیگران و امکان مجانی بازی کردن بازی‌ها به صورت آزمایشی پیش از خرید را فراهم آورده است. نکته اینجاست که آنچه در حین بازی میان بازیگران ردوبدل می‌شود در هیچ جا ثبت نمی‌گردد. بر اساس تحلیل فوربز، احتمال می‌رود ارسال پیام از طریق شبکه آنلاین پلی‌استیشن^۴ یا حتی ارتباط در حین انجام یک بازی برای هماهنگی حمله تروریستی استفاده شده باشد. مورد اخیر می‌تواند در بازی ای با نام «ندای وظیفه»^۵ و با شلیک متوالی به دیوار نیز انجام شود تا حروف الفبای مورد نظر شکل گرفته و پیام منتقل شود.

^۳ منبع:

<https://www.forbes.com/sites/insertcoin/2015/11/14/why-the-paris-isis-terrorists-used-ps4-to-plan-attacks>

<https://www.forbes.com/sites/insertcoin/2015/11/16/on-game-consoles-terrorism-and-missing-the-point>

^۴ PlayStation Network (PSN) online gaming service and voice-chatting

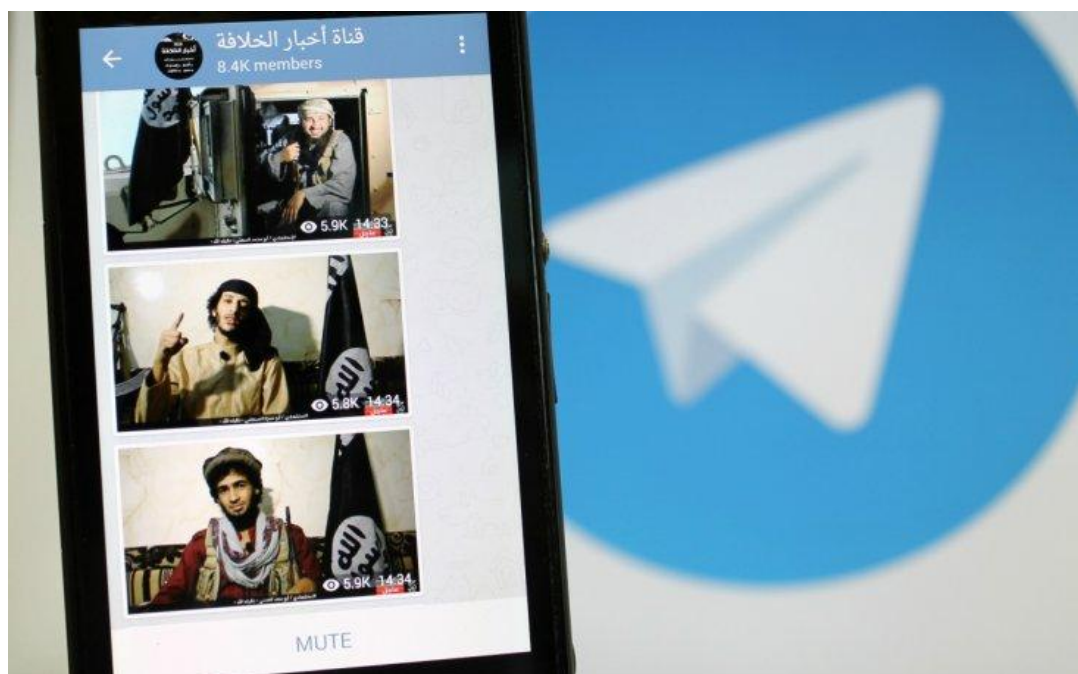
^۵ Call of Duty

در نتیجه با توجه به اشراف نهادهای امنیتی اروپا بر بسیاری از شبکه‌های اطلاع‌رسانی، تروریست‌ها به دنبال مکانی امن برای تبادل اطلاعات می‌گردند. در بخش بعد خواهیم دید که پیام‌رسان تلگرام چگونه چنین بستری را برای ایشان فراهم آورده است.

هماهنگی حملات تروریستی در تلگرام و واکنش دولت‌ها

تاکنون مشخص شده که موارد متعددی از حملات تروریستی در کشورهای مختلف در بستر تلگرام برنامه‌ریزی و هماهنگ شده است. نمونه‌ای از این دست عبارت است از حمله سال ۲۰۱۶ به کلیسای «سنت اتین دو رووره»^۶ فرانسه که منجر به کشته شدن کشیش این کلیسا شد. تحقیقات بعدی مشخص کرد که مهاجمان در ارتباطات تلگرامی خود، از چهار روز قبل در تدارک این حمله بوده‌اند.^۷

دوروف در واکنش به انتقادات مطرح شده، بیش از ۷۶ حساب کاربری مربوط به گروه داعش را مسدود کرد. اما در اظهاراتی عجیب چنین بیان کرد: «دولت فرانسه نیز [به اندازه داعش] در این موضوع مقصر است زیرا سیاست‌ها و بی‌احتیاطی‌های آن‌ها در واقع به این تراژدی ختم شده است. آن‌ها از مردم سختکوش فرانسه مالیات‌های بسیار سنگین می‌گیرند و از این پول برای شروع جنگ‌های بی‌فایده در خاورمیانه و ساخت بهشت‌های اجتماعی پرازیتی برای مهاجران شمال آفریقا استفاده می‌کنند».^۸

نمونه‌ای از کانال‌های تلگرامی داعش

^۶ Saint-Etienne-du-Rouvray

^۷ منبع: <https://edition.cnn.com/2016/08/01/europe/france-church-attack-telegram/index.html>

^۸ <http://www.bartarinha.ir/fa/news/611031-تلگرام-بنیانگذار-تلگرام> /پاول-دوروف-مارک-زاکربرگ-روسیه-و-بنیانگذار-تلگرام

به علاوه، بنابر اعلام سازمان اطلاعات مرکزی پاکستان (FIA: Federal Investigation Agency) در ماه مارس ۲۰۱۸ (اسفند ۱۳۹۶)، یکی از اعضای داعش به نام محمد عمران الیاس سیف الاسلام خلافتی که در شهر کراچی این کشور دستگیر شده اعتراف کرده است که اعضای این گروه تروریستی در سراسر جهان از طریق نرم‌افزار پیام‌رسان تلگرام با یکدیگر در ارتباط هستند. همچنین خلافتی برای بهره‌گیری مؤثر از دارکنت (darknet)، پراکسی و VPN آموزش دیده بود.^۹

یکی از اعضای داعش که در شهر کراچی پاکستان دستگیر شده اعتراف کرده است که اعضای این گروه تروریستی در سراسر جهان از طریق نرم‌افزار پیام‌رسان تلگرام با یکدیگر در ارتباط هستند.

از سوی دیگر گروه موسوم به دولت اسلامی (داعش) مدعی شده که مسئول برنامه ریزی و اجرای چندین حمله در اندونزی در سال ۲۰۱۷ بوده است. وزارت

ارتباطات و فناوری اطلاعات اندونزی می‌گوید که گروه‌های افراطی مانند داعش از نرم‌افزار تلگرام برای برقراری ارتباط و رساندن دستورالعمل به نیروهای خود استفاده می‌کنند. این وزارتخانه نسخه وب پیام‌رسان تلگرام را مسدود و تهدید کرد که اپلیکیشن تلفن هوشمند این نرم‌افزار را نیز حذف خواهد کرد. پس از مسدود شدن سرویس پیام‌رسان تلگرام توسط دولت اندونزی مسئولان این شرکت اعلام کردند که کانال‌های با محتوای «تروریستی» را از این سرویس حذف خواهند کرد. مسئولان شرکت تلگرام می‌گویند که براساس لیست دولت اندونزی، کانال‌های با محتوای تروریستی‌ای که در دسترس عموم بوده‌اند را حذف کرده‌اند. این سرویس اعلام کرد که با تشکیل تیمی آشنا به زبان و فرهنگ اندونزی به روند حذف این کانال‌ها سرعت خواهد بخشید. پاول دوروف، موسس تلگرام در پیامی که در کانال رسمی این نرم‌افزار منتشر شد گفت: «تلگرام به‌شدت رمزگذاری شده و حافظ حریم خصوصی است اما ما با تروریست‌ها دوستی‌ای نداریم و هر ماه صدها کانال عمومی مرتبط با داعش را حذف می‌کنیم.»

۱۴ فروردین ماه سال ۹۶ نیز یک عملیات انتحاری در مترو سن پترزبورگ رخ داد و ۱۴ تن کشته شدند. مهم‌ترین نهاد امنیتی روسیه یعنی سازمان اطلاعات و امنیت روسیه (FSB) اعلام کرد که اپلیکیشن پیام‌رسان تلگرام وسیله هماهنگی عملیات تروریستی بوده است. FSB اعلام کرده که Akbarzhon Jilov، بمب‌گذار انتحاری حادثه متروی سن پترزبورگ از تلگرام برای هماهنگی این حمله و ارتباط با دیگر همدستانش استفاده می‌کرده است.^{۱۰}

به گفته این سازمان، با رمزگذاری پیشرفته داده‌ها، تلگرام این فرصت را به تروریست‌ها داده که کانال ارتباطی مخفی با یکدیگر ایجاد کنند و این شبکه اکنون به صورت گسترده توسط تروریست‌ها برای انجام حملات در روسیه استفاده می‌شود.

^۹ منبع خبر: <https://www.geo.tv/latest/186204-daesh>

^{۱۰} منبع خبر: https://www.phonearena.com/news/Russia-goes-after-Telegram-once-again-after-St-Petersburg-bombing_id95346

اما با وجود این اتهامات پاول دوروف، بنیان‌گذار تلگرام حاضر به همکاری با نهادهای دولتی کشور زادگاهش نشد. مطابق قوانین جدید روسیه، کلیه اطلاعات شخصی شهروندان این کشور که در اینترنت ارسال می‌شود می‌بایست روی سرورهایی ذخیره شوند که به طور فیزیکی در خاک این کشور حضور دارند. شرکت‌هایی که از این موضوع سر باز بزنند در لیست سیاه نهاد نظارت بر ارتباطات دیجیتال روسیه، Roskomnadzor، قرار خواهند گرفت.

به گفته دوروف نهادهای امنیتی روسیه خواستار دسترسی به کلیدهای رمزنگاری (encryption keys) تلگرام هستند تا بتوانند از این طریق به خواندن مکالمات کاربران پرداخته و دیگر تروریست‌ها را پیش از اجرای نقشه‌هایشان شناسایی و دستگیر کنند. دوروف مدعی شده است که هیچ‌کس در تلگرام به کلیدهای رمزنگاری دسترسی ندارد!

تلگرام در حال حاضر بیش از ۲۰۰ میلیون کاربر دارد و با توجه به سطح بالای رمزنگاری پیام‌ها در آن، گزینه محبوبی میان تروریست‌هاست تا بدون شناسایی به راحتی اقدامات شرورانه خود را در این محیط با یکدیگر هماهنگ نمایند. با این وجود پاول دوروف در خصوص نگرانی‌هایی که در این باره وجود دارد طی مصاحبه‌ای با رویترز اذعان داشته که «اگر می‌خواهید با کارهایی مثل مسدود کردن تروریست‌ها را شکست بدهید، باید کل اینترنت را مسدود کنید».

آخرین خبر در این زمینه (فروردین ۱۳۹۷) آن است که Roskomnadzor، نهاد ناظر روسیه، با توجه به عدم همکاری تلگرام تقاضای مسدودسازی (فیلتر) آن را به دادگاه ارسال کرد و دادگاه حکم مسدودسازی (فیلتر) تلگرام را صادر کرد.

به نوشته رویترز، پاول دوروف می‌گوید این شبکه تاکنون هزاران کانال مرتبط با تروریسم را مسدود کرده است و اگر مسکو دسترسی به آن را قطع کند، تروریست‌ها به یک سرویس رقیب روی خواهند آورد.

The screenshot shows a Reuters news article. At the top, there's a navigation bar with 'REUTERS' and categories like World, Business, Markets, Politics, TV. Below that are topic tags: Myanmar, Energy & Environment, Brexit, North Korea, Charged: The Future of Autos, Future of Money, Breakingviews. The article title is 'Russia files lawsuit to block Telegram messaging app'. It's dated 'APRIL 6, 2018 / 1:55 PM / 5 DAYS AGO'. The byline is 'Reuters Staff'. There's a '2 MIN READ' indicator and social media icons for Twitter and Facebook. The article text starts with 'MOSCOW (Reuters) - Russia's state communications watchdog said on Friday it had filed a lawsuit to limit access to the Telegram messaging app after the company refused to give Russian state security services access to its users' secret messages.'

تقاضای نهاد نظارت بر
ارتباطات، اطلاع‌رسانی و
رسانه‌های روسیه به
دادگاه برای صدور حکم
مسدودسازی (فیلتر)
تلگرام - فروردین ۱۳۹۷

TECHNOLOGY NEWS / APRIL 13, 2018 / 1:15 PM / UPDATED 9 MINUTES AGO

Russian court bans access to Telegram messenger

Reuters Staff

3 MIN READ

MOSCOW (Reuters) - A Russian court on Friday ordered that access to the Telegram messenger service should be blocked in Russia, Russian news agencies reported, heralding communication disruption for scores of users - including government officials.

صدور حکم دادگاه روسیه
جهت مسدودسازی
فیلتر) تلگرام - فروردین
۱۳۹۷

علاوه بر حوادث بین‌المللی، در کشور ما نیز تلگرام برای هماهنگی عملیات تروریستی استفاده است. بنا بر اعلام معاون دادستان کل کشور (عبدالصمد خرم آبادی)، تمام هماهنگی‌های داعش برای حمله به مجلس شورای اسلامی و حرم مطهر امام خمینی (ره) از طریق تلگرام انجام شده بود. وی اظهار داشته: برای هیچ ایرانی قابل قبول نیست که داعش فیلم عملیات تروریستی خود در مجلس شورای اسلامی را در حین عملیات ضبط و به صورت آنلاین از طریق تلگرام برای همه دنیا پخش کند و کسی نتواند از نظر فنی جلوی این اقدام را بگیرد. قاضی خرم‌آبادی افزود: همچنین برای هیچ ایرانی قابل قبول نیست که تیم‌های تروریستی داعش تمام هماهنگی‌های خود برای انجام عملیات تروریستی در مجلس شورای اسلامی را از طریق تلگرام انجام دهند و نهادهای امنیتی کشور به لحاظ غیر قابل کنترل بودن این شبکه، هیچ اطلاعی از این موضوع نداشته باشند.

بنا بر اعلام معاون دادستان کل کشور، تمام هماهنگی‌های داعش برای حمله به مجلس جمهوری اسلامی و حرم مطهر امام خمینی (ره) از طریق تلگرام انجام شده بود.

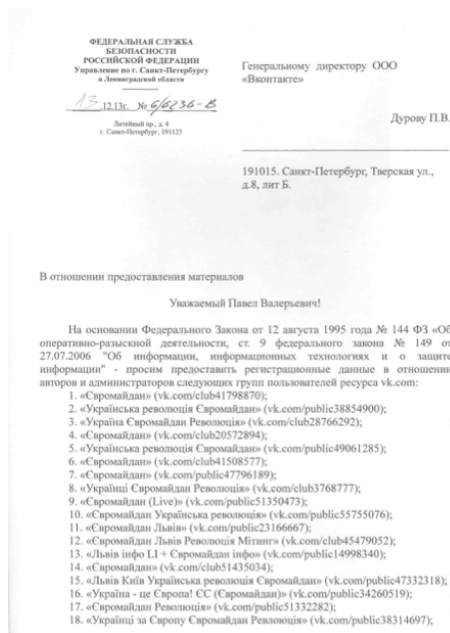
نقش مدیر تلگرام در کودتای ۲۰۱۴ اوکراین^{۱۱}

سال ۲۰۱۴ میلادی کیف (Kiev) پایتخت اوکراین (Ukraine) دستخوش تحولاتی می‌شود که گواه مدیریت منظم و با برنامه‌ای برای تغییر دفعی حکومت به سمت مطلوب ناتو (NATO) است؛ پاول دوروف، مدیر وقت شبکه اجتماعی VK و مدیر کنونی تلگرام، و عملاً بازوی فضای مجازی کودتا محسوب می‌شد. VK بزرگترین شبکه اجتماعی روسی زبان دنیا و از نظر گستردگی دومین شبکه اجتماعی بزرگ در سطح جهان محسوب می‌آید. به زعم اکثریت کارشناسان، عامل به نتیجه رسیدن کودتای اوکراین طرح و برنامه ریزی و هدایت در این فضا (VK) بوده است. لذا FSB، دستگاه امنیتی روسیه، مستقیماً عامل به ثمرنشتن کودتای آمریکایی-اروپایی در اوکراین را بستری می‌دانست که پاول دوروف آن را مدیریت می‌کرد.

شبکه اجتماعی VK، تأسیس‌شده توسط مدیر تلگرام،
بازوی فضای مجازی کودتای ۲۰۱۴ اوکراین

طبق اسناد متقن علت دستگیری پاول دوروف توسط FSB (دستگاه امنیتی روسیه) و بعدها فرار وی، همکاری وی با کودتاگران اوکراین و عدم همکاری متقابل با دولت روسیه در کمک به شناسایی رهبران محلی این کودتا در اوکراین است.

19. «Євромайдан Революція» (vk.com/public34163024);
20. «Євромайдан» (vk.com/public36015532);
21. «Наше українське 2013 Євромайдан» (vk.com/public36015532);
22. «Євромайдан Live (з перших уст)» (vk.com/public55297091);
23. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
24. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
25. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
26. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
27. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
28. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
29. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
30. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
31. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
32. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
33. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
34. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
35. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
36. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
37. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
38. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);
39. «Євромайдан Live» (vk.com/public55297091);

Начальник оперативного подразделения

С.А.Позняков

لیست اسامی
اطلاعات اشخاص
درخواستی FSB از
پاول دوروف

^{۱۱}مطالب این بخش با استفاده از نوشتاری است که سید مقداد صادقی (تحلیلگر ارشد فضای مجازی) در شبکه اطلاع رسانی راه دانا به نشانی‌های زیر منتشر کرده است:

<http://dana.ir/1203945>

<http://dana.ir/211483>

پاول دوروف در جریان کودتای آمریکایی اوکراین، دستور سرویس امنیتی روسیه FSB را جهت مسدودسازی صفحات رهبران کودتای اوکراین در شبکه اجتماعی وی کی و افشای اطلاعات لیدرهای میدانی کودتا را رد کرد و عملاً باعث گردید که دولت روسیه که بر سر باقی ماندن اوکراین در اتحاد با خود یا پیوستن به اتحاد دشمنان خود تحت فشار بود، با وی برخورد کند. دوروف نیز همراه با اعلام استعفای خود سندی را دال بر فشار ولادیمیر پوتین و دستگاه امنیتی روسیه در وی کی انتشار داد و اعلام کرد هرگز به روسیه برنخواهد گشت. از آن پس پاول دوروف با کمک مالی شرکتی به نام "قلعه دیجیتال" که در آمریکا قرار دارد دفتری در آلمان به وجود می‌آورد.

نقش کلیدی شبکه اجتماعی VK و شخص پاول دوروف به عنوان مدیر آن در جریان ایجاد، به نتیجه رساندن و تثبیت کودتای ۲۰۱۴ اوکراین و حفظ توأمان رهبران داخلی آن در بستری امن که وی آن را کنترل می‌نمود غیرقابل انکار بود؛ چراکه به خوبی معین گشت تمامی افرادی که در لیست سیاه FSB حاضر بودند در دولت کودتا پست‌های مهم کشور را اشغال کردند. در این میان رژیم‌های غربی بالاخص آلمان قدردان تلاش پاول دوروف بودند و وی را پس از فراری دادن از روسیه تحت پشتیبانی کامل خود قرار دادند و موید آن تخطی از تمامی پروتکل‌های امنیتی در سطح ملی در حوزه فضای مجازی برای مساعدت به پاول دوروف جهت ایجاد و مدیریت تلگرام بوده است. شواهد به خوبی نشان می‌دهد که تلگرام به دنبال تعقیب همین سناریو یعنی اوکراینیسازایی ساختن کشورمان در سطوح مختلف است تا تجربه ی VK و اوکراین را بار دیگر و با هدایت سرویس‌های جاسوسی-تروریستی دولت‌های صهیونیستی کلید بزند.

تلگرام و اغتشاشات دی ۱۳۹۶

شهرهای مختلفی از کشور در دی‌ماه سال گذشته شاهد مجموعه‌ای از اعتراضات بود. براساس گزارش وزیر کشور در جریان اعتراض‌ها در دی‌ماه ۱۳۹۶ حدود ۵ هزار نفر بازداشت شدند. به گفته او در خلال اعتراضات حدود ۹۰۰ تن از نیروی انتظامی کشور مضروب و مجروح می‌شوند. همچنین حدود ۱۰۰ شهر شاهد این اعتراضات بودند و اعتراض‌ها در ۴۲ شهر به درگیری منجر می‌شود. با حضور مکرر برخی افراد، حدود ۱۰۰ هزار نفر و بدون تکرار حدود ۴۰ تا ۴۵ هزار نفر در این اعتراض‌ها شرکت داشته‌اند. ویژگی دیگر این اعتراض‌ها، ابعاد وسیع آن بود که ظرف یکی دو شب به ۱۰۰ شهر رسید و در ۴۲ شهر، درگیری وجود داشته است.

آشوب‌های دی ۹۶ به اعتراض‌های ضددولتی محدود نماند و در برخی موارد چهره ضدحکومتی به خود گرفت. حتی پدیده نادری مانند پایین کشیدن پرچم کشورمان نیز در آن دیده شد. اگرچه اغتشاش و اعتراض در کشور ما امری بی‌سابقه نیست اما حوادث دی ۹۶ دارای ویژگی‌هایی بود که آن را از شورش‌ها، اعتراض‌ها و اغتشاشات پیشین متفاوت و متمایز می‌کند. برخی از این ممیزات بدین قرار است:

- گستردگی در سطح کشور و محدودنبودن به پایتخت یا حتی شهرهای بزرگ؛ اعتراضات در شهرهای کوچک با جمعیت ۲۰۰-۳۰۰ هزارنفری هم دیده شد.

- شروع حرکت از پیرامون به مرکز؛ معمولاً موج اجتماعی از پایتخت سرازیر می‌شود اما این دفعه از شهرستان‌ها و خصوصاً شهرهای کوچک شروع شده که می‌توان دلایلی برای آن ذکر نمود. اگر آن را برنامه‌ریزی شده بدانیم می‌توان دلایلی، همچون محدودیت‌های پلیس محلی در برخورد ضعیف در مدیریت کنترل بحران در شهرستان‌ها و تحریک‌پذیری به دلیل ضعف در پختگی سیاسی را برای آن برشمرد. اما اگر علت پایه‌ای آن را معیشت و اشتغال بدانیم شروع آن از شهرستان‌ها طبیعی‌تر به نظر می‌رسد.

- نداشتن مطالبه مشخص؛ اگرچه حاکمیت و نخبگان سیاسی مسائل معیشتی را به عنوان عامل اصلی اغتشاشات معرفی می‌کنند، اما به جز روز اول، مطالبه معیشت در هیچ شهری به گوش نمی‌رسد، به همین دلیل دولت نیز نمی‌تواند برای پاسخ به مطالبات جواب روشن و پایان‌دهنده‌ای ارائه کند. البته پدیده‌های اجتماعی تک‌عاملی نیستند و عوامل متنوع جامعه‌شناختی، فرهنگی و قومی در آنها دخیل هستند، اما یکی از عوامل مهم تأثیرگذار در این مورد نقش ابزارهای فضای مجازی و بالأخص تلگرام است. در یک بررسی، ۶۰ درصد تهرانی‌ها و ۵۴ درصد شهرستانی‌های حاضر در تجمعات، کانال‌های ضدانقلاب به‌خصوص کانال تلگرامی آمدنیوز را منشأ و محرک خود دانسته‌اند. نقش کانال‌های تلگرامی در تحریک حاضران در این اغتشاشات تجربه جدیدی است. در ادامه به بررسی‌های درباره یکی از این کانال‌ها به نام آمدنیوز می‌پردازیم.

نقش کانال تلگرامی آمدنیوز

یکی از عوامل مهم تأثیرگذار در اغتشاشات دی ۱۳۹۶، ابزارهای فضای مجازی و بالأخص تلگرام بوده است.

کانال تلگرامی آمدنیوز یکی از کانال‌های فعال سیاسی و خبرساز است که در خارج از ایران اداره می‌شود. تعداد اعضای این کانال تلگرامی در مردادماه ۱۳۹۶، به بیش از ۵۰۰ هزار عضو رسید و این سیر

صعودی ادامه یافت تا در اوایل دی‌ماه ۱۳۹۶ از مرز ۱ میلیون و چهارصد هزار کاربر گذشت. آمدنیوز با خبرهای اختصاصی و جذابی مانند ادعای جاسوسی دختر رئیس قوه قضائیه یا مسائل مربوط به قاری مشهور قرآن (س. ط.) مورد توجه عمومی قرار گرفت.

در جریان اغتشاش‌ها، آمدنیوز سازماندهی و ایجاد جنگ شهری را بر عهده گرفت. این کانال با آموزش نحوه مقابله با نیروهای انتظامی، اعلام محل‌های تجمع آشوبگران، شعارهایی که باید سر داده شود، زمان‌بندی آشوب و در نهایت پوشش خبری تصویری، به لیدر اغتشاشات دی‌ماه ۹۶ تبدیل شد. از جمله مردم را به هجوم برای سرقت پول از بانک‌ها تشویق کرد، و در نهایت فاز جنگ مسلحانه را با هدف پیاده‌سازی مدل سوریه و لیبی در ایران، آغاز کرد. در آمدنیوز علاوه بر فراخوان‌های مختلف، آموزش ایجاد اغتشاش، آموزش ساخت بمب دستی، تحریک برای تخریب اموال عمومی، آتش زدن مساجد و حسینیه‌ها، ضرب‌و‌شتم مردم، شعارهای ساختارشکنانه و... انتشار اخبار دروغ نیز به وفور یافت می‌شد. همچنین اخبار جعلی فراوانی درباره وضعیت تهران و سایر شهرها با هدف تحریک و تهییج افکار عمومی منشر می‌شد.

نمونه‌ای از پُست‌های آمدنیوز جهت هماهنگی مکان اعتراضات در شکل زیر آمده است. نکته قابل توجه اینکه این پُست نمونه بیش از ۶۴۰ هزار بازدید داشته، که رقم بسیار چشم‌گیری است.

[illegible]

یکی از یست‌های آمدنیوز یا ۶۴۰ هزار یازدید

#انقلاب_بیداری
#اعتراضات سراسری

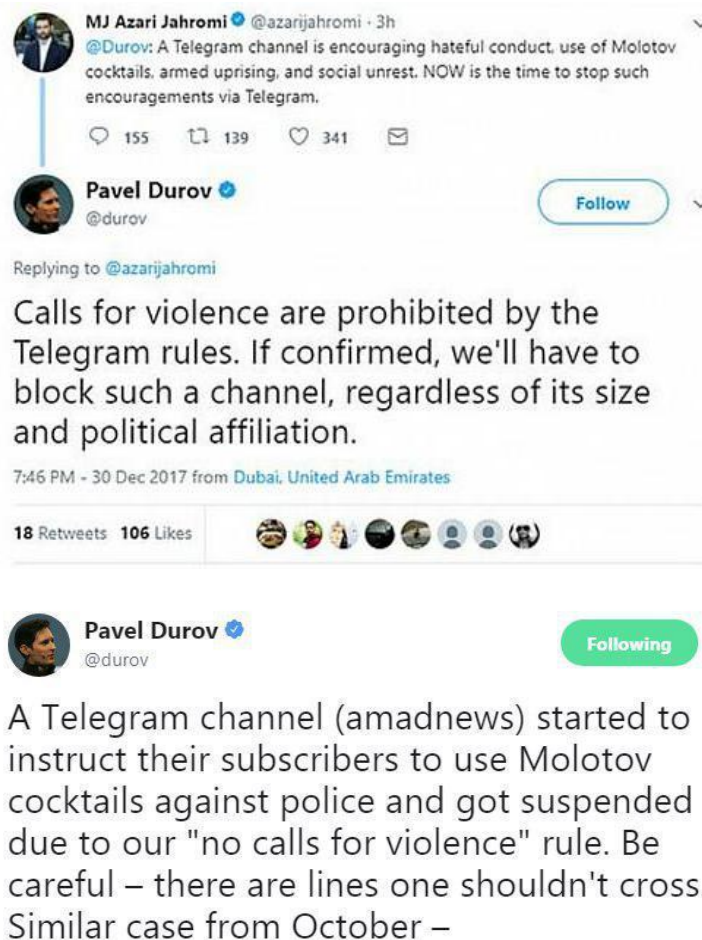
@Sedaiemardom

از نخستین ساعات شروع آشوب‌ها، تلگرام و کانال‌های معلوم‌الحال آن، علناً به اتاق جنگ آشوبگران تبدیل شدند. این کانال‌ها مستقیماً فرمان آتش و کشتار مردم را می‌دادند. آن‌ها به طور ویژه دستورالعمل ساخت و استفاده از ابزار و مواد تروریستی نظیر کوکتل‌مولوتف را بر روی خروجی خود قرار می‌دادند و مردم را ترغیب به تخریب اموال عمومی و تصرف اماکن دولتی می‌کردند.

غلظت خشونت‌گرایی و نفرت‌پراکنی و تروریست‌پروری این کانال‌های تلگرامی به قدری زیاد شده بود که مدیران شبکه اجتماعی تلگرام مجبور شدند برای حفظ ظاهر و نشان دادن تعهدشان به پروتکل ضدخشونت‌گرایی، یکی از این کانال‌های مروج اقدامات تروریستی و تخریب‌کارانه را مسدود کنند، که البته گردانندگان کانال مزبور، کانال مشابهی را تاسیس کردند که از قضا از سوی مدیر تلگرام نیز تبلیغ شد!

تحلیل محتوای کانال‌های تلگرامی و برخی دیگر از شبکه‌های اجتماعی در مدت زمان آشوب‌ها، صحت این گزاره را به اثبات رساند که تلگرام بستر مناسبی برای آشوب‌طلبان است.

در جریان وقایع دی ۹۶، محمدجواد آذری جهرمی، وزیر ارتباطات ایران، از پاول دوروف، مؤسس تلگرام، خواستار مسدودیت کانال آمد نیوز به دلیل «اغتشاش و ترویج مردم به استفاده از سلاح و نارنجک‌های دستی و ایجاد آشوب در تلگرام» شد. آذری جهرمی در توییتری خطاب به موسس تلگرام نوشته بود: "یک کانال تلگرامی در حال نفرت‌پراکنی است، مردم را تشویق می‌کند که از کوکتل مولوتوف استفاده کنند، مسلح شوند و جامعه را ناآرام کنند. حالا زمان آن است که چنین تشویقاتی توسط تلگرام متوقف شود". این توییتر وزیر ارتباطات با واکنش پاول دوروف موسس تلگرام همراه شد که وی در جواب آذری جهرمی قول بررسی و در صورت صحت فیلتر این کانال را داده است. مدیر تلگرام اذعان کرد که ترویج خشونت توسط آمدنیوز صحت داشته و لذا آن را مسدود کردند. دوروف در توییتر خود نوشت که این کانال «اعضای خود را به استفاده از کوکتل مولوتوف علیه پلیس تشویق کرد و با استناد به قانون ممنوعیت اشاعه خشونت این کانال مسدود شد». در نهایت کانال تلگرامی آمدنیوز در پی اعتراض وزیر ارتباطات ایران به موسس تلگرام و تاکید بر تحریک این کانال به نفرت پراکنی و تشویق به خشونت از دسترس خارج شد.

ترجمه توییتر پاول دوروف، موسس تلگرام درباره کانال آمدنیوز: یک کانال تلگرامی (آمدنیوز) آموزش استفاده از کوکتل مولوتوف را به مخاطبانش آغاز کرده بود و به دلیل مقررات ما درباره «عدم دعوت به خشونت» معلق شد. مراقب باشید، اینها خطوطی هستند که نباید از آنها عبور کرد.

تلگرام در ایران به ثبت نرسیده است و تحت قوانین کشور ما فعالیت نمی‌کند. در عین حال واضح است که وزیر ارتباطات کشورمان تلاش خود را برای ارتباط با مدیر تلگرام و اقناع او به مسدودسازی آمدنیوز از تمامی مجاری دیگر به کار گرفته، اما با ناکامی این تلاش‌ها ناگزیر شده مسئله را اعلان عمومی نماید تا مدیر تلگرام را در مقابل فشار افکار عمومی قرار دهد. البته نفس اینکه راه ارتباطی رسمی میان مقامات ارشد کشورمان و مدیر تلگرام وجود نداشته و ردوبدل شدن پیام‌ها در بستر توئیتر انجام شود امر شایسته‌ای نبوده و بلکه گونه‌ای وهن جمهوری اسلامی است. هرچند که در مورد فوق، اذعان مدیر تلگرام به ترویج خشونت از بستر تلگرام قابل توجه است.

کانال تلگرامی آمدنیوز در ۹ دی‌ماه ۱۳۹۶ و در زمان اعتراضات، به علت تشویق به خشونت توسط تلگرام مسدود شد. اما کانال آمدنیوز با تغییر نام به صدای مردم، بار دیگر به فضای تلگرام بازگشت و همان رویه سابق را ادامه داد. پس از مسدود شدن آمد نیوز، کانال صدای مردم همچنان مشغول به نشر اکاذیب و اشاعه خشونت بود. دوروف پس از مدت کوتاهی با انتشار پیامی عجیب و قابل تامل از عذرخواهی مدیران آمد نیوز برای شکستن قوانین تلگرام خبر داد و نوشت: "مدیران کانال قول دادند که دیگر خشونت را ترویج نکنند و توانستند ۸۰۰ هزار نفر از اعضای خود را در کانال صلح آمیز(!) جدید خود جمع آوری کنند. ما از این بابت خوشحال هستیم". (لازم به یادآوری است کانال جدید با نام صدای مردم هم اکنون دارای بیش از ۱ میلیون و دویست هزار کاربر است.)

به نظر می‌رسد مدیر تلگرام نیز از نشر اکاذیب و خط‌دهی به اغتشاش‌گران همانند آمریکا و برخی دولت‌های غربی عربی کاملاً راضی و خوشحال بود. در این جا با توجه به تاکید مکرر دوروف مبنی بر رعایت قانون تلگرام و اهمیتی که او در ظاهر برای این موضوع قائل است چند سوال به وجود می‌آید: آیا اگر یکی از سرکردگان گروه تروریستی داعش به دوروف پیام می‌داد و قول می‌داد دیگر پیام‌های خشونت آمیز نگذارد، مدیر تلگرام کانال او را باز می‌گرداند و از عذرخواهی او ابراز خوشحالی می‌کرد؟ زمانی که سرعت دوروف در اجازه دادن به این کانال برای انتقال اعضا را می‌بینیم و با توجه به شواهد و قرائن به نظر می‌رسد تلگرام نیز با آمریکا و اسرائیل همراهی می‌کرد تا آتش اغتشاش پیاده نظامشان خاموش نشود و با تخریب اموال عمومی و آشوب، امنیت مردم ایران خدشه دار شود.

در نهایت به دنبال نمایان شدن همکاری میان تلگرام با شبکه‌های برانداز، دولت با تصمیم نهادهای عالی نظام دسترسی به تلگرام را محدود و آن را موقتاً فیلتر می‌کند؛ دوروف نیز در توئیتر خود خبر می‌دهد که درخواست ایران برای بستن این کانال را رد کرده است و به همین دلیل تلگرام در ایران فیلتر شده است. وی با نام بردن از این کانال آشوب‌طلب، آن را به عنوان کانالی برای اعتراضات مسالمت آمیز معرفی می‌کند و دولت ایران را بدلیل اعمال فیلترینگ، تلویحا سرزنش می‌کند.

لازم به یادآوری است فیلتر موقت تلگرام پس از دو هفته برداشته شد.

← Tweet

Pavel Durov
@durov

Iranian authorities are blocking access to Telegram for the majority of Iranians after our public refusal to shut down t.me/sedaiemardom and other peacefully protesting channels.

3:47 PM - Dec 31, 2017 from Dubai, United Arab Emirates

تبلیغ آدرس کانال جدید آمد نیوز با عنوان صدای مردم در توییت دوروف. پاول دوروف پس از مسدود شدن تلگرام در ایران، این مسدودیت را از سوی حکومت ایران دانسته و اعلام کرد دلیل این اقدام چنین بود که از او خواستند برخی کانال‌ها که اعتراضات مسالمت‌جویانه را ترویج می‌کردند، مسدود کند ولی تلگرام به چنین کاری تن نداده‌است.

تجربه نقش تلگرام در اغتشاشات دی ۹۶ درسهای آموزنده‌ای به همراه داشت. این اغتشاشات بدون اینکه دارای رهبری مشخصی باشد به صورت توزیع‌شده و نامتمرکز هماهنگ می‌شد. بستر تلگرام در انتخابات‌های اسفند ۹۴ و اردیبهشت ۹۶ نیز نشان داده بود که مستعد تهمت‌پراکنی و حملات رسانه‌ای برای جریانهای ضد انقلاب است. اما در دی ۹۶ نشان داد که بالقوه یک تهدید امنیت ملی است، چراکه داده کاوی اطلاعات کاربران ایران از طریق تلگرام می‌تواند حرکت اغتشاشی دیگری را رقم بزند. به عبارت دیگر تلگرام به ابزاری برای ذائقه‌سنجی و ذائقه‌سازی ایرانیان بدل شده است. چنانچه تدابیر مناسبی در این خصوص اتخاذ نشود و این فضا هرچه زودتر از رهاشدگی منفک نشده و دیده‌بانی صحیح در این فضا صورت نگیرد، فضای مجازی مستعد هر نوع شیطننت از سوی دشمنان برای ضربه زدن به کشور است.

تلگرام به ابزاری برای ذائقه‌سنجی و ذائقه‌سازی ایرانیان بدل شده است. چنانچه تدابیر مناسبی در این خصوص اتخاذ نشود و این فضا هرچه زودتر از رهاشدگی منفک نشده و دیده‌بانی صحیح در این فضا صورت نگیرد، فضای مجازی مستعد هر نوع شیطننت از سوی دشمن برای ضربه زدن به کشور است.

چرخش تلگرام: از دامن‌زدن به آشوب‌های اجتماعی تا «خانه امن مجرمان»

ژانویه ۲۰۱۸ (بهمن ۱۳۹۶)، اجلاس مجمع جهانی اقتصاد، شهر «داووس» سوئیس. ترزا می (Theresa May)، نخست‌وزیر انگلستان، در بخشی از سخنرانی خود به پیام‌رسان تلگرام پرداخت و آن را «خانه امن تبهکاران و تروریست‌ها» دانست. بلافاصله پیش از آغاز نخست‌وزیری وی در دو سال قبل، ترزا می برای مدت شش سال پیایی سمت وزارت کشور انگلستان را بر عهده داشته است؛ سمتی که در شصت سال گذشته هیچ‌کس در

انگلستان به مدت شش سال پیایی در این پست کلیدی نبوده است. لذا اظهارات ترزا می را به علت اشراف اطلاعاتی و امنیتی او باید بسیار جدی گرفت. اما چرا وی انگشت اتهام را به سوی تلگرام گرفته، و تلگرام را با تروریسم عجین کرده است؟ در بخش بعد به پاسخ این سؤال می پردازیم.

.. smaller platforms can quickly become home to criminals and terrorists. We have seen that happen with Telegram. ... No-one wants to be known as “the terrorists’ platform” or the first choice app for paedophiles. ... The status quo is increasingly unsustainable as it becomes clear these platforms are no longer just passive hosts. ...

... پلتفرم‌های کوچک ممکن است به سرعت تبدیل به خانه امن تبهکاران و تروریست‌ها شوند. در مورد تلگرام دیدیم که چنین شد. ... هیچ‌کس نمی‌خواهد به عنوان «پلتفرم تروریست‌ها» شناخته شود، یا اپلیکیشن منتخب کودک‌آزاران جنسی. ... نمی‌توان به وضعیت کنونی ادامه داد، چون واضح شده که این پلتفرم‌ها دیگر فقط میزبان منفعل نیستند. ...

دلایل جذابیت تلگرام برای گروه‌های تبهکاری

جذابیت تلگرام برای گروه‌های تروریستی و تبهکاری به ویژگی‌های فنی آن بازمی‌گردد. احتمالاً تاکنون سخنان

جذابیت تلگرام برای گروه‌های تروریستی و تبهکاری به ویژگی‌های فنی آن بازمی‌گردد.

زیادی پیرامون امنیت تلگرام و برقراری تماس‌های رمزنگاری شده و ایمن در این پیام‌رسان شنیده‌اید. تلگرام به خودی خود یک نرم‌افزار ایمن در زمینه

پیام‌رسانی محسوب می‌شود و به سادگی نمی‌توان بدون دسترسی مستقیم به گوشی هدف، اقدام به هک مستقیم آن نمود. با این وجود، تلگرام برای اطمینان از امن بودن ارتباطات کاربران خود، قابلیت‌هایی را در خود به نام چت مخفی گنجانده است که با استفاده از آن می‌توان امنیت داده‌های خود را چند برابر معمول نمود.

در سال ۲۰۱۷ یک مقاله پژوهشی با نام «بررسی پلتفرم برگزیده داعش: تلگرام» (Navigating ISIS's Preferred Platform: Telegram) در زمینه جذابیت تلگرام برای گروه تروریستی داعش در مجله «تروریسم و خشونت سیاسی» (Terrorism and Political Violence) منتشر شده است. مجله مذکور دارای معتبرترین نمایه‌های بین‌المللی (از جمله ISI) است^{۱۲} و توسط ناشر تیلور و فرانسیس (Taylor & Francis) که یکی از قدیمی‌ترین ناشران تجاری در جهان و یکی از رهبران ناشران آکادمیک است منتشر می‌شود.^{۱۳} مقاله تا این تاریخ بیش از ۱۴۰۰ بار دیده شده است. مقاله توسط محققان دانشگاه ایالتی جورجیا (Georgia State University) ضمن پژوهشی با حمایت مالی و تحت نظارت وزارت دفاع آمریکا نوشته شده است. نظریه طرح‌شده در مقاله آن است که تلگرام امنیت و حریم خصوصی را به گونه‌ای فراهم ساخته که گروه‌های تروریستی به آن مهاجرت کرده‌اند. تلگرام علاوه بر کانال‌ها، امکان گفتگوی اختصاصی را نیز فراهم می‌آورد. امنیت و رمزنگاری^{۱۴} پیشرفته ویژگی اختصاصی تلگرام است. که خصوصاً در چت مخفی (secret chat) خود را نشان می‌دهد.

TERRORISM AND POLITICAL VIOLENCE
<https://doi.org/10.1080/09546553.2017.1339695>

Routledge
Taylor & Francis Group

RESEARCH NOTE

Check for updates

Navigating ISIS's Preferred Platform: Telegram¹

Mia Bloom^a, Hicham Tiflati^a and John Horgan^b

^aGeorgia State University, Communication, Atlanta, Georgia, USA; ^bGeorgia State University, Global Studies Institute, Atlanta, Georgia, USA

ABSTRACT

Islamic State in Iraq and Syria (ISIS) online recruitment has been the subject of considerable interest by journalists and technology writers, but there has been no scholarly work to date exploring ISIS Telegram channels and chat rooms. Telegram has played an important role in recruitment and coordination in recent ISIS/terror attacks in Europe. Further, Telegram is quickly replacing the group's online presence on more open platforms such as Facebook and Twitter as these companies aggressively police and shut down ISIS-linked accounts. This research note aims to demystify Telegram, explain how it can be used for research, and discuss some of the addictive qualities associated with user engagement.

KEYWORDS

ISIS; social media; Telegram channels; Jihad chat rooms

صفحه اول مقاله: «بررسی پلتفرم برگزیده داعش:
تلگرام»

What is Telegram?

A persistent defining feature of terrorism is communicating a political message. Whether broadcast in ancient times by word of mouth—the Assassins deliberately perpetrated attacks on feast days to maximize publicity²—or televised—Palestinian militants' chose the Munich Olympics to maximize news coverage in 1972³—terrorist messaging is so commonplace we take it for granted. With the popularity of the Internet, terrorist groups have embraced the virtual world. For many, the online space is their default choice for a variety of activities, from recruitment to strategic communications to raising funds.⁴

^{۱۲} فهرست نمایه‌های مجله از این قرار است:

America: History & Life; CSA; Elsevier Scopus; Family Index Database; Historical Abstracts; IBR International Bibliography of Book Reviews; IBZ International Bibliography of Periodical Literature; International Bibliography of the Social Sciences (IBSS); International Political Science Abstracts; ISI: Current Contents - Social & Behavioral Sciences and Social Science Citation Index; Lancaster Index to Defence & International Security Literature; National Criminal Justice Reference Service Abstracts (NCJRS); OCLC; Periodical Abstracts (PerAbs); ProQuest; PsycINFO/Psychological Abstracts; Sage Criminal Justice Abstracts; The Lancaster Index; Thomson Reuters® Current Contents: Social & Behavioral Sciences; Thomson Reuters® Social Science Citation Index

بنابر گزارش رده‌بندی ISI، جایگاه مجله از این قرار است:

© 2016 Thomson Reuters, 2016 Journal Citation Reports® ranks *Terrorism and Political Violence* 22nd out of 86 in the International Relations category and 52nd out of 165 in the Political Science category, with an Impact Factor of 1.643.

ملاحظه می‌شود ضریب تأثیر مجله برابر ۱.۶۴۳ است که در مجلات علوم سیاسی رقم قابل توجهی است.

^{۱۳} آدرس دسترسی به مقاله: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546553.2017.1339695>

^{۱۴} security and encryption

یکی از ویژگی‌ها و امکانات تلگرام مربوط به امکان انجام چت مخفی یا گفتگوی مخفی تلگرام می‌شود. سکرت چت با چت معمولی تلگرام تفاوت بسیاری دارد و بستری فوق امن در راستای رد و بدل اطلاعات فراهم می‌کند. در ادامه به توصیف ماهیت گفتگوی مخفی تلگرام و تفاوت‌های آن با یک گفتگوی معمولی می‌پردازیم.

گفتگوی مخفی تلگرام، پنجره چتی را ایجاد می‌کند که از امنیت بسیار بالاتری نسبت به چت‌های معمولی تلگرام برخوردار است. بنابراین از چت مخفی در مواقعی استفاده می‌شود که نیاز به انجام یک گفتگوی مخفی و فوق امن وجود داشته باشد. در ادامه برخی از ویژگی‌های اصلی گفتگوهای مخفی تلگرام را که این سبک از گفتگو را از گفتگوهای معمولی تلگرام متمایز می‌کند، براساس اطلاعاتی که در وبگاه تلگرام عرضه شده شرح می‌دهیم.^{۱۵}

رمزگذاری سرتاسری (End to End Encryption)

رمزگذاری سرتاسری به آن معناست که تمام پیام‌های ارسالی شما با کدهای خاصی رد و بدل می‌شوند که فقط دستگاه گیرنده و فرستنده قادر به استفاده و شناسایی آن‌ها هستند. به این صورت هیچ شخص یا ابزار دیگری نمی‌تواند به پیام‌های رد و بدل شده مابین دو دستگاه تحت رمزگذاری سرتاسری دسترسی پیدا کند. تلگرام مدعی است حتی سرورهای خود تلگرام هم ماهیت پیام‌های رد و بدل شده را درک نخواهند کرد و امکان مشاهده پیام کاربران از این طریق هم وجود ندارد. بنابراین رمزگذاری سرتاسری منجر می‌شود تا پیام‌های شما به امن‌ترین شکل ممکن رد و بدل شوند و به هیچ وجه قابل شنود نباشند.

قابلیت متلاشی کردن خودکار گفتگو (Self-Destruct)

با چت مخفی، می‌توان اطمینان حاصل کرد که پیام‌ها تنها در مقصد قابل بازگشایی خواهند بود و در بین راه این پیام‌ها رمزگشایی نخواهند شد. همچنین می‌توان برای پیام‌ها یک زمان مرگ تعیین نمود که پس از طی این زمان، پیام‌های ارسال شده و یا دریافت شده به طور خود به خود از بین خواهند رفت و دیگر قادر به بازیابی آن‌ها نخواهید بود.

این قابلیت در سکرت چت سبب می‌شود تا کاربر بتواند برای پیام‌های ارسالی خود و گفتگوی مخفی تلگرام حالت از بین رونده اتوماتیکی را ایجاد کند. برای مثال شما می‌توانید تنظیمات گفتگوی مخفی تلگرام را به گونه‌ای بهینه‌سازی کنید که پس از گذشت ۱ دقیقه به طور خودکار از بین برود. تنظیمات اعمالی برای حالت Self-Destruct به طور همزمان در دستگاه مقصد و مبدا اعمال می‌شوند.

عدم همگام‌سازی با سایر دستگاه‌های در تعامل با اکانت

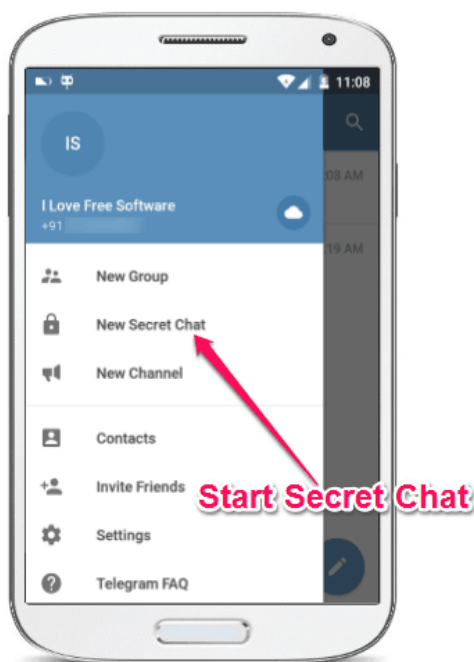
یکی دیگر از ویژگی‌های جالب سکرت چت یا گفتگوی مخفی تلگرام مربوط به عدم همگام‌سازی آن با سایر دستگاه‌های در تعامل با اکانت کاربر می‌شود. این موضوع به آن معناست که اگر یک سکرت چت را از طریق

^{۱۵} منبع: <https://telegram.org/faq#q-how-are-secret-chats-different>

گوشی خود ایجاد کنید، این سکرِت چت در دسکتاپ تلگرامی که همان اکانت شما در آن فعال است نمایش داده نمی‌شود! بنابراین سکرِت چت یا گفتگوی مخفی تلگرام مخصوص دستگاهی است که در آن لحظه از آن استفاده می‌کنید.

عدم امکان فوروارد کردن پیام‌ها

ویژگی بعدی سکرِت چت یا گفتگوی مخفی تلگرام مربوط به جلوگیری از فوروارد کردن پیام‌ها می‌شود. هیچ یک از دو طرف مکالمه در سکرِت چت تلگرام قادر نخواهند بود تا پیام دریافتی طرف مقابل را فوروارد کنند. این موضوع هم از دیگر مزیت‌ها و ویژگی‌های امنیتی سکرِت چت تلگرام محسوب می‌شود. این ویژگی یکی از اصل‌ترین ویژگی‌هایی است که سکرِت چت را از چت‌های معمولی تلگرام متمایز می‌کند.

رمزگذاری فایل‌های مدیا

در سکرِت چت امکان رد و بدل عکس، ویدیو و ویس وجود دارد، اما تلگرام اشاره می‌کند که اطلاعاتی که به منظور آپلود و ارسال این فایل‌ها از طریق گفتگوی مخفی تلگرام دریافت می‌شوند به شکل سرتاسری رمزگذاری خواهند شد. بنابراین هیچ فرد یا دستگاه واسطی قادر به شناسایی ماهیت این فایل‌های مدیا نخواهد بود.

مشخص شدن ضبط اسکرین شات

اگر هر یک از طرفین گفتگو در سکرِت چت یا گفتگوی مخفی تلگرام از صفحه چت اسکرین شات بگیرند، طرف مقابل از این موضوع مطلع می‌شود! چرا که تلگرام ضبط اسکرین شات توسط هر یک طرفین را با نمایش عبارت Took a Screen Shot مشخص می‌کند.

به طور خلاصه باید متذکر شد که سکرِت چت تلگرام قابلیتی است که توسط آن کاربران می‌توانند پیام‌هایی را بصورت رمزنگاری برای دیگران ارسال کنند. در این روش پیام‌ها به صورت End to End (رمزنگاری سرتاسری) رمزنگاری می‌شوند و تنها فرد فرستنده و گیرنده قادر به خواندن و بازگشایی آن می‌باشند. نکته قابل توجه در سکرِت چت تلگرام این است که به ادعای تلگرام، این پیام‌ها حتی در سرورهای تلگرام نیز ذخیره نمی‌شوند و فقط در دستگاه مبدا و مقصد قابل بازیابی هستند. در این روش پیام‌ارسالی ابتدا در طرف فرستنده با یک کلید از پیش تعیین شده، رمز شده و سپس ارسال می‌گردد. طرف گیرنده نیز با همان کلید اقدام به بازگشایی پیام نموده و می‌تواند محتوای آن را مشاهده نماید. نحوه رمزنگاری سکرِت چت تلگرام برای علاقه‌مندان به بحث امنیت به تفصیل در این نشانی (به زبان انگلیسی) توضیح داده شده است:

<https://core.telegram.org/api/end-to-end>

برای واضح‌شدن کاربرد چنین امکانی برای اقدامات تروریستی به یک مثال توجه کنید. در ماه مارس ۲۰۱۷ راننده‌ای به نام خالد مسعود خودرو خود را به پیاده‌رو پل وست‌مینستر در انگلستان هدایت کرد و موجب کشته و زخمی شدن تعدادی از عابران شد. با اقدام پلیس، او در همان صحنه کشته شد. سپس پلیس به دنبال این بود که تشخیص دهد آیا این اقدام خالد مسعود اقدامی انفرادی بوده یا اینکه با تشویق، حمایت یا هدایت گروه‌های تروریستی انجام شده است. در این راستا پلیس از اپلیکیشن WhatsApp خواست تا سابقه ارتباطات خالد مسعود را در ساعات منتهی به عملیات خرابکارانه او در اختیار پلیس قرار دهد. حال فرض کنید خالد مسعود از اپلیکیشن تلگرام و خصوصاً گفتگوی مخفی آن استفاده می‌کرد. در این صورت تلگرام هرگونه سرنخی را کاملاً کور می‌کند و امکان تحقیقات پلیسی را برای شناسایی عوامل و پیشگیری از وقایع مشابه از میان می‌برد.^{۱۶}

برخی از قابلیت‌های چت مخفی تلگرام:

- رمزنگاری دوطرفه پیام‌ها با یک پروتکل رمزنگاری قدرتمند و غیرقابل هک
- تعیین زمان از بین رفتن پیام
- عدم امکان فوروارد پیام‌ها به چت‌های دیگر
- اگر در چت مخفی پیامی را حذف کنید، خود بخود در طرف دیگر گفتگو نیز پیام شما حذف خواهد شد.
- ارسال پیام در محیط چت مخفی در صورت گرفتن اسکرین شات از صفحه چت
- امکان بستن چت مخفی در یک طرف و بسته شدن آن در طرف دیگر
- امکان پاک کردن هیستوری چت مخفی در یک طرف و پاک شدن هیستوری در طرف دیگر

البته بستر مهبیای تلگرام تنها محدود به اقدامات تروریستی نیست. بلکه تلگرام محیط مناسبی را برای عموم اقدامات مجرمانه و تبهکارانه فراهم آورده است که در جزوه دیگری به تفصیل به این موضوع خواهیم پرداخت. تبهکاران جز در بستر امنی مانند تلگرام نمی‌توانند اینچنین آزادانه و به دور از چشم نیروهای امنیتی و انتظامی کشور به تبادل اسلحه و مشروبات الکلی و مواد مخدر بپردازند.

^{۱۶} یکی دیگر از منابعی که به تحلیل جذابیت تلگرام برای گروه‌های تروریستی می‌پردازند:

جمع‌بندی

تلگرام در حال حاضر بسیار فراتر از جایگاه یک پیام‌رسان عمل می‌کند. در این جزوه نشان دادیم که در مواردی در سطح جهان و از جمله در ایران، تلگرام بستر مناسبی را برای برهم‌زدن امنیت عمومی، آشوب و اغتشاش فراهم کرده است. این امر تنها به کشور ما محدود نمانده و دامان غرب را نیز گرفته است؛ تا بدانجا که حتی نخست‌وزیر انگلستان تلگرام را «خانه امن تبهکاران و تروریستها» دانسته و در این باره ابراز نگرانی کرده است.

جذابیت تلگرام برای گروه‌های تروریستی به ویژگی‌های فنی آن برمی‌گردد. تلگرام امکان رمزگذاری سرتاسری را برای کاربران خود فراهم می‌کند، بدین معنا که تمام پیام‌های ارسالی با کدهای خاصی رد و بدل می‌شوند که فقط دستگاه گیرنده و فرستنده قادر به استفاده و شناسایی آن‌ها هستند. به این صورت هیچ شخص یا ابزار دیگری نمی‌تواند به پیام‌های رد و بدل شده مابین دو دستگاه تحت رمزگذاری سرتاسری دسترسی پیدا کند. تلگرام مدعی است حتی سرورهای خود تلگرام هم ماهیت پیام‌های رد و بدل شده را درک نخواند کرد و امکان مشاهده پیام کاربران از این طریق هم وجود ندارد.

امنیت تلگرام در بادی امر جالب توجه به نظر می‌رسد، اما وقتی ارتباطات تلگرامی حتی برای نهادهای امنیتی قانونی نیز در دسترس یا قابل شنود نباشد آنگاه تلگرام به محیط امن تروریستها و تبهکاران تبدیل می‌شود. هم‌اکنون این اتفاق رخ داده و پای تلگرام از حملات تروریستی در سن پترزبورگ روسیه تا حمله به حرم امام و مجلس شورای اسلامی در تهران در میان است. حفظ امنیت کشور اقتضا می‌کند که در برابر تهدیدات تلگرام برای امنیت ملی تدبیر مناسبی اندیشیده شود.

